

Master *Asistență și Dezvoltare Comunitară*
Facultatea de Sociologie și Comunicare
Universitatea Transilvania, Brașov

DECENIUL DE INCLUZIUNE A ROMILOR (2005-2015):

intenții, documente, conferințe și...cam atât

- Ruxandra Oprică -

Master „*Asistență și Dezvoltare Comunitară*”

Profesor coordonator:

Lector univ. drd. Salcă-Rotaru Cristina

BRAȘOV
2011

ABSTRACT

Complexitatea așa zisei „problemei romilor” face ca eforturile de îmbunătățire a situației să fie disproporționate în comparație cu nevoile existente. Dificultățile de implementare a programelor naționale țin de resursele financiare limitate și de lipsa competențelor manageriale a celor care răspund de ele. În ultimii cinci ani au fost inițiate fel și fel de proiecte pentru romi fie din partea societății civile, a instituțiilor de profil sau a guvernului. Cât de eficiente au fost ele? Sunt romii mai integrați în societate, s-a schimbat cumva percepția oamenilor? Este adevărat că pentru astfel de obiective este nevoie de o perioadă lungă de timp, însă România și-a propus lucruri mărețe care au rămas la nivelul de idei și viziuni. Articolul de față prezintă o scurtă evaluare a acțiunilor, proiectelor de lege și programelor din ultimii 5 ani, inclusiv din cadrul *Deceniului de Incluziune a Romilor*, un angajament comun al țărilor europene care se confruntă cu problema celei mai dezavantajate și discriminate minorități la nivelul Europei.

„Romii s-au aflat și vor continua să se găsească între ciocan și nicovlă, între respingerea populației majoritare și nepăsarea guvernanților.”¹

Întrebați pe cineva dacă știe de *Deceniul de Incluziune a Romilor*. Întrebați un rom dacă a auzit de Decada Romilor. Întrebați un politician dacă a conviețuit alături de un rom vreodată, dacă a vizitat sau dacă i-a ascultat problemele. Cel mai probabil răspunsul va fi „nu” la toate afirmațiile anterioare. Se vorbește mult de politici pentru romi și de măsurile guvernului de îmbunătățire a situației romilor, sau mai popular spus a „problemei romilor”, de parcă e doar problema lor și îi afectează doar pe ei. Ne afectează pe noi toți. Da! Rata școlarizării, rata infraționalității și stilul lor de viață au repercusiuni asupra noastră. Deci ar trebui să o numim „problema tuturor” și să ne asumăm responsabilitatea pentru ea. Însă este mai ușor să-i lăsăm pe romi de-o parte cu problema lor cu tot. Guvernul, parlamentarii, cetățenii preferă toți să închidă ochii sau să mimeze niște acțiuni de dragul vecinilor europeni, mult mai avansați când vine vorba de integrarea minorităților.

Dar să nu începem atât de agresiv și pesimist. Există totuși *Strategia pentru Îmbunătățirea Situației Romilor* sub formă de Hotărâre de Guvern care a reușit să mai acopere ceea ce Deceniul propune dar guvernării nu au adoptat încă. Organizațiile rome au fost active în elaborarea și implementarea acestor strategii. Faptul că suntem în regulă la capitolul legislație în domeniu este un pas extrem de important, un punct de pornire pentru viitoarele planuri. Din ce în ce mai multe ONG-uri rome sunt active și defășoară proiecte locale sau naționale. Romani CRISS face advocacy și lobby pentru

¹ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor* ; pag.5.

drepturile romilor, drepturile omului de altfel. CNCD sancționează persoanele fizice și juridice care recurg la discriminare. OvidiuRom luptă pentru educația timpurie și participarea școlară a copiilor. Minoritatea romă este reprezentată în Parlament și în instituțiile guvernamentale. Sunt locuri speciale pentru romi în universități.

Spuneam în titlu „...cam atât” pentru că deși autoritățile au luat măsuri legislative și au derulat programe de interes, oamenii de rând, cetățenii majoritari continuă să-și exprime aceeași atitudine față de co-naționali romi. Mulți ar spune că degeaba politici publice dacă în viața reală puține lucruri se schimbă pentru romi și în mentalitatea națională zac aceleași prejudecăți și stereotipuri. Conform ultimului studiu despre fenomenul discriminării în România, la secțiunea percepțiilor despre romi rezultatele sunt următoarele²:

- ❖ Respondenții au considerat în proporție de peste **58%** că etnicilor romi le este mai dificil să obțină un loc de muncă sau să fie promovați comparativ cu restul populației.
- ❖ **72%** din populație se declară de acord cu faptul că cei mai mulți romi încalcă legile, **48%** consideră că romi sunt o rușine pentru România, **45%** declară că se tem când întâlnesc un grup de romi pe stradă iar **20%** declară că ar trebui să existe magazine sau localuri unde romi să nu fie primiți.
- ❖ **56%** dintre respondenți declară că se simt inconfortabil în preajma persoanelor de etnie romă, iar **64%** consideră că persoanele de etnie romă sunt mai violente decât celelalte grupuri etnice (români, maghiari, etc.)
- ❖ Aproximativ **31%** din populație nu au avut nici un fel de interacțiune cu etnicii romi în ultimele șase luni în vreme ce **66%** declară că au purtat o conversație/discuție cu o persoană de etnie romă în ultimele șase luni.
- ❖ Rugați să exprime primul gând care le vine în minte când aud cuvântul rom, **23%** dintre respondenți au exprimat cuvinte legate de infraționalitate, hoție, cerșetorie, **10%** cuvinte precum needucat/necivilizat/murdar, **5%** - dispreț/repulsie și doar **16%** cuvinte precum normalitate/om obișnuit/indiferență.
- ❖ Aceste date evidențiază latența unui stereotip al populației majoritare față de etnia romilor fapt care poate predispuce la raporturi de conviețuire socială parțial disfuncționale. Este dezirabil ca această situație să fie corectată prin intervenții eficiente de politică publică.

Cu alte cuvinte, aproape nici un român nu vrea să împartă acoperișul sau să se înrudească cu un rom, peste jumătate din români ar vrea ca populația romă să nu mai crească și să locuiască în zone rezervate, peste o treime din români ar vrea ca romii să aibă localurile lor și, în principiu, să nu aibă a face cu ei niciodată, în nici o împrejurare. Cum pot politicile publice să aibă succesul dorit când mentalitatea populației majoritare reprezintă de fapt principalul obstacol? Campaniile

² CNCD. (2009) *Fenomenul discriminării în România – percepții și atitudini*. Realizat de INSOMAR la cererea CNCD, pag. 6

anti-discriminare , de sensibilizare și conștientizare a opiniei publice sunt rare, costisitoare și în mare parte inițiate de programe pilot cu finanțare pe o perioadă restrânsă.

Politici publice și alte inițiative naționale ale guvernului

„.....alergători într-o cursă inegală, aflați într-un decalaj major față de restul populației, în termeni de educație, proprietăți, condiții de locuire, dar și victime ale prejudecăților și stereotipurilor existente în societate, aceștia au pierdut startul în raport cu restul societății, rămânând captivii unei situații de marginalizare, împinși către periferia societății.”³

O să amintesc pe scurt principalele politici publice legate de minoritatea roma și documentele la care România este semnatară; hotărâri de guvern și convenții care cel puțin pe hârtie presupun mai mult decât viziune și anume conștientizare a principalelor probleme, responsabilitate și acțiune sustenabilă. Aderarea la convențiile următoare a reprezentat pentru România o aliniere iluzorie la politicile europene. România are ce arată în caz că este acuzată de lipsă de interes față de romi, are cu ce se mândri, are cu ce se scuza. Totuși sunt pași importanți ce nu trebuie discreditați , cadrul legislativ și de politici publice este esențial, reprezentând un model în regiune. Însă fluturarea ostentativă a acestor documente nu înseamnă și un succes real în teritoriul comunităților de romi.

- ❖ Impulsionat de rapoartele de aderare ale Comisiei Europene, Guvernul României a emis H.G. 430/2001 privind adoptarea *Strategiei Guvernului de îmbunătățire a situației romilor*, modificată ulterior de 522/2006⁴. Aceasta a fost prima inițiativă legislativă pentru romi de tipul unei politici publice naționale și urma a fi pusă în aplicare între 2001-2010. Agenția Națională pentru Romi a fost desemnată autoritatea în măsură să se ocupe de implementarea și derularea strategiei. Conducerea acestei agenții s-a tot schimbat și între timp Strategia schimba și ea sertarele. Strategia vizează ca și grupuri țintă pe lângă cetățenii de etnie romă și liderii politici, conducerea instituțiilor și autorităților publice locale și centrale, funcționarii publici, mass-media și opinia publică. Aria de acoperire a strategiei este vastă și include domeniile sectoriale: Administrație publică și dezvoltare comunitarp, comunicare și participare civică; Locuințe;

³ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor* ; pag.13.

⁴ HG 430/2001, privind adoptarea Strategiei Guvernului de imbunatatire a situatiei romilor, Hotararea Guvernului nr.522/2006 pentru modificarea si completarea Hotararii Guvernului nr. 430/2001 privind adoptarea Strategiei Guvernului de imbunatatire a situatiei romilo.r

Sănătate; Justiție și ordine publică; Economie și securitate socială; Protecția copilului, educație, cultură și culte.

- ❖ *Planul Național pentru Combaterea Sărăciei și Promovarea Incluziunii Sociale (2002-2012)*⁵ a fost elaborat conform modelului furnizat de Consiliul Europei pentru celelalte state membre. Acest plan, supranumit și Planul Antisărăcie propune îmbunătățiri pe plan economic și social precum și implicarea romilor în acțiunile aferente planului. Agenția Națională pentru Romi este din nou organul responsabil pentru îndeplinirea obiectivelor din plan iar la nivel de coordonare a fost înființată Comisia Anti-Sărăcie și pentru Promovarea Incluziunii Sociale (CASPIIS).
- ❖ *Memorandum-ul Comun de Incluziunea Socială (Joint Inclusion Memorandum)*⁶ reflectă pe lângă planurile naționale pentru combaterea sărăciei și a excluziunii sociale și coordonarea eforturilor la nivel european pentru această cauză. Inițiativele Comisiei Europene încurajează o cooperare la nivel național între instituții publice și societatea civilă pentru o mai bună abordare și rezolvare a problemelor identificate.

Pe lângă politicile menționate anterior mai există un program pe cât de excelent gândit pe atât de dificil de implementat. Este vorba despre o inițiativă cu o viziune optimistă și ambițioasă.

- ❖ *Planul Național de Acțiune al Deceniului de Incluziune a Romilor (2005-2015)*⁷ nu este o decizie sau vreun proiect venit exclusiv din partea României, ci face parte dintr-un angajament comun al altor 8 state din centrul și sud-estul Europei. România s-a alăturat celor 9 țări care au aderat la Deceniul de Incluziune, program care promovează participarea societății civile române la elaborarea planurilor de acțiune pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor în mai multe domenii: educație, sănătate, ocuparea forței de muncă, locuire. Fiecare țară care a aderat la Deceniu adoptă un Plan de Acțiune și se angajează la adoptarea și la monitorizarea măsurilor naționale.⁸

⁵ Planul Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale (HG.829/2002)
http://www.activewatch.ro/uploads/legislatie%20interna_DAD/Hot829_31_07_2002%281%29.pdf

⁶ Memorandumul Comun în Domeniul Incluziunii Sociale (2005-2010)
http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Domenii/Incluziune%20si%20asistenta%20sociala/Proiecte_cu_finatare_externa/2%20-%20JIM_Romania.pdf
<http://www.mmuncii.ro/ro/articole/0000-00-00/memorandumul-comun-privind-incluziunea-sociala-1134-articol.html>

⁷ Planul Național de Acțiune a Deceniului de Incluziune a Romilor
<http://www.romadecade.org/files/downloads/Decade%20Watch%202010/Decade%20Watch%20Romania%20Report%202010%20RO.pdf>

⁸ Site-ul Agenției Naționale pentru Romi: Deceniul de Incluziune a Romilor (2005-2015), <http://www.anr.gov.ro/html/Deceniul.html>.

Guvernul României, ca și celelalte guverne de altfel, adoptă următoarea declarație:

„ne angajăm că guvernele țărilor noastre vor acționa în vederea eliminării discriminării și a diferențelor inacceptabile care există între romi și restul societății, așa cum am stabilit în Planurile de acțiune a Deceniului; [...] ne angajăm să sprijinim participarea deplină și implicarea comunităților naționale de romi în realizarea obiectivelor Deceniului...”⁹

Suntem la jumătatea deceniului și declarația de mai sus mi se pare idealistă și îndrăzneată ca să folosesc un limbaj mai dur. Nu pot spune despre situația altor țări din program pentru că nu am citit suficient pentru a mă pronunța corect. Sunt cât de cât la curent cu ce se întâmplă în România, respectiv cu rapoartele publicate. Zeci de conferințe și reuniuni, sute de foi și zeci de ore de dezbateri despre cum să rezolvăm problemele create de romi imaginii țării noastre. Care a fost impedimentul? Incompetența guvernamentală? Lipsa resurselor financiare? A interesului sau voinței? Se pare că întreaga poveste s-a derulat în jurul Agenției Naționale pentru Romi, instituția responsabilă cu adoptarea și respectarea indicatorilor din Planul de Acțiune a Deceniului. Președintele ANR, Gruia Bumbu decide în 2008 să trimită documentul în Parlament înainte de alegerile generale ca și cum Guvernul nu putea adopta planul. Dosarul respectiv a fost „uitat” printre alte hârtii și sertare parlamentare. În alte state membre ale Deceniului Planurile Naționale de Acțiune (PNA) au fost deja revizuite, iar în România nu au fost nici măcar adoptate ce să mai vorbim despre alocare bugetară, evaluări sau alte analize.

Există *Strategia de Îmbunătățire a Situației Romilor, Planul Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale și Memorandul Comun privind Incluziunea Socială*. Ce bine că există! Măcar pe hârtie și la capitolul teorie stăm bine. Din punct de vedere legislativ nu au ce să ne reproșeze cei din Comisia Europeană. Ne-am făcut temele. Dar le-am făcut ca roboții, fără să fi învățat ceva și fără să le fi înțeles. Toate documentele menționate cuprins obiective și măsuri pentru a îmbunătăți situația romilor pe mai multe planuri: educație, sănătate, locuință, forță de muncă. Unele au fost luate în considerare și chiar aplicate, altele însă, majoritatea, au rămas frumos tipărite într-un dosar dintr-un birou elegant decorat. În ciuda tuturor criticilor sunt totuși și ceva realizări demne de luat în considerare. Se pot menționa câteva aspecte de succes în domeniile principale din cadrul *Deceniului* dar și a *Strategiei*. În capitolul următor voi parcurge pe scurt aspecte ale *Strategiei* și ale Planului Național de Acțiune din cadrul *Deceniului* precum și situația curentă din domeniile principale de

⁹ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor*; pag.8.

intervenție. Am ales aceste două documente pentru că vizează strict etnia romă și chiar dacă sunt direcții de acțiune care se suprapun parțial, realizările au venit mai mult din partea *Strategiei*.

Ce e pe hârtie nu arată la fel de bine și în practică

Creșterea accesului la un învățământ de calitate, preșcolar și școlar, promovarea unui climat favorabil incluziunii sociale și încurajarea participării tinerilor romi în învățământul universitar sunt doar câteva dintre direcțiile de acțiune propuse atât de *Deceniu* cât și de *Strategie* în domeniul **EDUCAȚIE**. Reprezentanți ai societății civile rome consideră în procent de 84% că în ultimii 5 ani integrarea în domeniul educației a crescut.¹⁰ Inițiative precum introducerea mediatorilor școlari,, alocarea de locuri speciale pentru romi în universități și derularea programelor de tipul „Școală după școală”, „Grădinița Estivală”, „Cornul și laptele” și „A doua șansă” au fost binevenite și foarte eficiente pentru comunitățile de romi. S-au introdus și module opționale de limbă romani, istoria și tradițiile romilor, precum și cursuri pentru formarea cadrelor didactice în domeniul educației interculturale. La nivel național statisticile evidențiază decalajul educațional între romi și populația majoritară. De exemplu, 9% din tinerii adulți romi (18-30 ani) sunt absolvenți de liceu iar alți 2% au urmat studii superioare în comparație cu 41% din tinerii adulți ne-romi și 27% dintre cei cu studii superioare.¹¹ Segregarea școlară, absenteismul, abandonul școlar și analfabetismul rămân în continuare unele dintre cele mai grave probleme care se găsesc cu preponderență în rândul copiilor și tinerilor romi. În județul Brașov, în 2002 aproximativ 30% din romii de peste 10 ani nu aveau nici o formă de pregătire școlară, comparativ cu 3,5% la nivelul întregii populații a județului.¹²

Potrivit Planului Național de Acțiune al Deceniului Romilor, în domeniul **LOCUIRE** scopul central este de a *îmbunătăți situația locuirii pentru familiile dezavantajate de etnie romă*, prin construirea de locuințe sociale¹³, reabilitarea locuințelor existente și a infrastructurii în comunitățile dezavantajate precum și modificarea legislației privind locuințele. Conform sondajului DecadeWatch¹⁴,

¹⁰ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor*; pag.41.

¹¹ Gabor Fleck, Cosmina Rughis (ed.). (2008) *Vino mai aproape: Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi*. Agenția Națională pentru Romi, ed. Human Dynamics, București, pag. 167

¹² Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Brașov. *Analiza situației rromilor din județul Brașov*, pag. 13.

¹³ H.G. 1237/2008 pentru aprobarea programului pilot „Locuințe sociale pentru romi”,
http://www.dreptonline.ro/legislatie/hg_program_pilot_locuinte_pentru_romi_1237_2008.php

¹⁴ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor*; pag.43-44.

practicienii de la nivel local au comunicat un impact relativ real în ceea ce privește serviciile comunale și infrastructură și formalizarea așezărilor informale. Însă 35% din persoanele care lucrează pe teren consideră că nu au avut loc schimbări în ultimii 5 ani în privința integrării romilor din punct de vedere al locuințelor. În plus, discriminarea împotriva romilor în ceea ce privește acordarea spațiilor locative a rămas la fel în opinia a 51% din cei intervievați. În România majoritatea problemelor legate de condițiile de locuit țin de izolarea comunităților la periferia localităților, infrastructura precară, legalitatea proprietății, segregarea rezidențială, lipsa accesului la apă potabilă, electricitate, gaz. Au loc în continuare demolări și evacuări forțate. La 3 ani de la editarea măsurilor planului, numărul de persoane într-o locuință este în continuare de peste două ori mai mare în cazul gospodăriilor rome.¹⁵ În județul Brașov mai mult de jumătate din numărul total de locuințe ale romilor nu acces la apă, canalizare sau electricitate.¹⁶

Planul Național de Acțiune în domeniul **OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ** își propune să *crească numărul de persoane de etnie romă care să fie angajate oficial sau să conducă propriile lor afaceri*¹⁷, prin măsuri ca implementarea unui Program Național de Ocupare, îmbunătățirea comunicării între autoritățile relevante, comunitățile rome și potențialii angajatori, creșterea numărului de persoane rome care au atestate profesionale de calificare. *Strategia Guvernului* prevede în plus revalorizarea meseriilor tradiționale rome. Impactul programelor de instruire și reconversie profesională este foarte mare dar totuși în ultimii 5 ani discriminarea în ceea ce privește plasarea forței de muncă persistă conform unui procent de 44% din persoanele care lucrează în domeniul politicilor publice.¹⁸ Bursa locurilor de muncă pentru romi sau alte programe ale ONG-urilor care facilitează accesul pe piața muncii s-au dovedit a fi utile doar că de multe ori competențele și experiența romilor nu satisfac cerințele sau așteptările angajatorilor. Educația și cunoștințele profesionale sunt esențiale pentru o muncă calificată de aceea în continuare un număr mai mare de romi în comparație cu populația majoritară practică munca ziliera sau munca necalificată.¹⁹ Conform declarațiilor personale la recensământul din 2002, 29,6% din populația stabilă de etnie romă era întreținută de

¹⁵ Gabor Fleck, Cosmina Rughîș (ed.). (2008) *Vino mai aproape: Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi*. Agenția Națională pentru

Romi, ed. Human Dynamics, București, pag. 117

¹⁶ Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Brașov. *Analiza situației rromilor din județul Brașov*, pag. 15.

¹⁷ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor*; pag.45.

¹⁸ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor*, pag.45.

¹⁹ Gabor Fleck, Cosmina Rughîș (ed.). (2008) *Vino mai aproape: Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi*. Agenția Națională pentru Romi, ed. Human Dynamics, București, pag. 129

alte persoane, de stat sau de organizații private și doar 9,4% erau persoane ocupate în ramurile activităților naționale.²⁰

Scopul central al Guvernului în cadrul Deceniului în domeniul **SĂNĂTĂȚII** este de *creștere a rolului administrației publice naționale, județene și locale în dezvoltarea și implementarea programelor de sănătate publică*, iar *Strategia* vizează și formarea de asistenți sanitari. O inițiativă de succes în acest domeniu este introducerea profesiei de mediator sanitar în comunitățile de romi, profesie înregistrată oficial în Nomenclatorul Profesiilor din România. MMFPS în colaborare cu Romani CRISS reușesc să introducă 164 de mediaciori sanitari în 34 județe. Mai mult de jumătate din practicieni declară ca în ultimii 5 ani integrarea din punctul de vedere al domeniului sănătății a crescut și că discriminarea romilor în acest domeniu a scăzut.²¹ Problemele cu care romii încă se confruntă sunt preponderența bolilor provocate de sărăcie, lipsa de acces la servicii de sănătate din cauza distanței și/sau costului, tratamentul inegal în spitale etc.²²

În final, ambele inițitive au beneficiat de programe de monitorizare și evaluare. *Strategia* a avut mai multe realizări, mai multe măsuri implementate și mai multe proiecte bugetate decât *Planul de Acțiune a Deceniului*, care nu a fost ratificat de Parlament și nici asumat de Guvern. Domeniul educației și sănătății au beneficiat de cele mai multe și mai de succes acțiuni din partea autorităților, majoritatea cu finanțare europeană, pe când în domeniul locuirii, al opiniei publice și al discriminării acțiunile au avut un impact nesemnificativ. **„Raportul privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei...”**²³ evaluează concret și la obiect planul de măsuri 2001-2004. Din raport guvernului puteți afla ce măsuri au fost realizate, nerealizate, realizate parțial sau în curs de realizare. **„DecadeWatch”** evaluează acțiunile guvernelor privind angajamentele asumate în cadrul Deceniului de Incluziunea Romilor și este un raport realizat cu precădere de coaliții de ONG-uri rome și activiști romi.²⁴ Specialiști în domeniu critică absența unei strategii coerente de incluziune socială, implicarea insuficientă a guvernului și alocare defectuasă a fondurilor și interesul de fațadă al politicianilor.

²⁰ Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Brașov. *Analiza situației rromilor din județul Brașov*, pag. 13.

²¹ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor*, pag.51.

²² Gabor Fleck, Cosmina Rughis (ed.). (2008) *Vino mai aproape: Incluziunea și excludiunea romilor în societatea românească de azi*. Agenția Națională pentru Romi, ed. Human Dynamics, București, pag. 100

²³ Ministerul Informațiilor Publice. (2003) *RAPORT privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei Guvernului de Îmbunătățire a Situației Romilor*.

²⁴ Iulian Stoian, David Mark. (2010) *Raportul DecadeWatch Romania. Evaluarea intermediară a Deceniului de Incluziune a Romilor* ; pag.52.

Observații de voluntar

- ❖ De 3 ani de zile sunt voluntar la o fundație care oferă servicii sociale pentru copiii și familiile de etnie romă. De atunci mă preocupă în special situația copiilor romi. Cunosc îndeaproape situația la nivelul câtorva comunități de romi din județul Brașov. Citesc rapoarte și publicații în domeniu și mă informez constant despre proiectele existente. Studiez activitatea ONG-urilor care lucrează cu și pentru copii și familii de etnie romă. Lucrez alături de persoane de etnie romă și am prieteni de etnie romă, auto-identificați sau nu. Pe de altă parte:
- ❖ Nu posed suficientă expertiză în domeniu pentru a putea critica obiectiv implementarea soluțiilor venite de la guvern sau societatea civilă. Nu am competențele necesare pentru a scrie și a derula singură un program cu finanțare externă. Nu am vizitat și nu cunosc îndeaproape comunități de romi din alte județe. Nu cunosc multe persoane de etnie romă care să fi urmat o facultate. Nu neg faptul că etnicii romi sunt implicați frecvent în acțiuni ilegale. Nu cred însă în predispoziția nativă a romilor spre infracționalitate.

Acestea fiind spuse, voi relata din perspectiva mea ce văd eu că funcționează la nivel microregional, la nivelul a câtorva comunități de romi. Sunt conștientă că nu sunt cea mai în măsură să comentez politici publice și să analizez strategii, tocmai de aceea îmi voi exprima observațiile personale legate de lucrurile care există în realitate și de cele care există doar pe hârtie. Afirmările sunt astfel de lucrurile care s-au schimbat în bine sau în rău, în ultimii 3 ani. Nu mă pot pronunța decât cu privire la comunitățile de romi din jurul Municipiului Săcele, județul Brașov, la ceea ce observ și se întâmplă în jurul meu.

- ❖ Mediatorul școlar există și în teorie și în practică însă pasiunea și dedicația variază de la persoană la persoană.
- ❖ Programele „Fiecare copil la grădiniță” și „Fiecare copil în școală” derulate la nivel local de Asociația OvidiuRom sunt extrem de utile și au feedback pozitiv în rândul părinților și cadrelor didactice.
- ❖ Se țin cursuri de limba romani în școli.

- ❖ Programele afterschool sunt de impact atâta timp cât există suficiente resurse financiare și personal competent.
- ❖ Se alocă burse sociale pentru elevii romi care merg la liceu.
- ❖ La Facultatea de Sociologie și Comunicare un singur student este de etnie romă.
- ❖ Se derulează programul „A doua șansă” însă cu o participare și o frecvență redusă.
- ❖ Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi are activitate și în județul Brașov. Există, finanțează proiecte și înființează asociații locale prin intermediul facilitatorilor.
- ❖ Comportamentul social este foarte mult influențat de apartenența la un grup religios.
- ❖ Festivalul Internațional de Artă Romani, aflat la a cincea ediție este un model de bune practici care vizează cultura romă. (www.iraf.ro)

- ❖ Atitudinea celor din jurul meu este discriminatorie față de romi. Bursa Locurilor de Muncă pentru Romi se derulează însă discrepanța dintre pregătirea solicitanților și cerințele angajatorilor face ca evenimentul să nu obțină rezultatele dorite.
- ❖ Nu știu nimic despre activitatea Biroului Județean pentru Romi, în cazul în care are activitate iar consilierii locali pentru problemele romilor din cadrul Primăriilor nu au calificarea și motivația necesară postului.
- ❖ Nu știu de existența unui mediator sanitar în vreuna din comunitățile brașovene.
- ❖ Vizibilitatea liderilor romi și a modelelor pozitive este scăzută, exceptând persoanele dintr-un anumit segment al industriei muzicale, care din păcate, în lipsa altor modele, devin exemple pentru întreaga comunitate.
- ❖ Sunt copiii romi care în continuare cerșesc în spațiile publice, spală mașini în intersecții sau vând legume în piață în timpul zilei.
- ❖ Majoritatea tinerilor instituționalizați sunt de etnie romă.
- ❖ În Penitenciarul Codlea 70% sunt romi.
- ❖ Romii lucrează în continuare pe posturi necalificate, munca de „subclasă” (lucrători în domeniul salubrității)
- ❖ „Problema romilor” a ajuns până în Franța, de unde s-au luat măsuri de expulzare și nu de integrare, imaginea României fiind afectată
- ❖ Prin mijloacele de comunicare media se promovează în continuare comportamentul inadecvat al romilor și stilul lor de viață (telenovele, show-uri de comedie, talk-show-uri)

Dacă eu ca simplu voluntar, la curent cu ce se întâmplă, văd prea puține acțiuni concrete și nu aud despre deciziile luate local, cum să ajungă la urechile romilor care locuiesc în comunități marginalizate unde informația ajunge mai greu și unde și mai greu ajunge vreun factor de decizie. Deviza *Deceniului* este "Nimic pentru romi fără romi" și este extraordinar că activiști romi și membrii ai societății civile române au participat în mod direct la monitorizare și evaluare și în mod indirect la implementarea măsurilor. Însă opinia romilor de rând nu este consultată când se iau decizii locale care-i privesc în mod direct, nu sunt implicați în programele derulate și nu sunt încurajați să participe activ în comunitate. Ar putea să se autosesizeze, să ia singuri atitudine și să-și arate interesul, să-și ofere ajutorul. Corect. Dar pentru asta ar trebui să afle în faza incipientă despre ce au de gând să facă funcționarii din administrațiile locale. În plus, primează lipsa de încredere și speranță în demersurile autorităților. La care adăugăm aspecte din viața de zi cu zi: traiul de azi pe mâine care nu mai lasă timp sau atenție pentru altceva. Prioritatea individuală este câștigarea existenței de la o zi la alta și nu cercetarea politicilor locale cu scopul de a face ceva pentru membrii comunității.

Ca și concluzie, politicile publice inițiate de guvern nu sunt suficiente dacă nu se iau măsuri și la nivel de populație, asta în cazul în care ajungem până la implementarea corectă a politicilor. Degeaba se aprobă legi peste legi și se lucrează doar la nivel de comunități. Complexitatea problemei solicită ajutor nu numai din partea societății civile sau a statului ci și din partea oamenilor de rând, care cel puțin în privința atitudinii se pot schimba. Dar cum să schimbi o atitudine când tu nu ai curajul să mergi într-o comunitate, când tu nu vrei nici măcar să vorbești cu o persoană de etnie romă d-apăi să o ajuți când chiar nu are alternative. Primul pas este cunoașterea îndeaproape a câtorva persoane, a unei comunități, a unui ONG care se ocupă de sprijinirea romilor. Apoi atitudinea se va schimba de la sine pentru că o dată ajunși în locurile lor, ne putem da seama mai ușor ce înseamnă cu adevărat traiul în zonele marginalizate (și nu mă refer aici de castelele sau palatele romilor și la acele comunități opulente). Experiența poate distruge prejudecățile. Trăim alături de romi, sunt de aceeași naționalitate ca a noastră, nu prea avem ce face, trebuie să-i acceptăm, nu? Ce e grav e că unii oameni nu-și dau seama că această acceptare este benefică pentru toți. Și pentru romi, și pentru restul populației.

„Testul curajului vine când suntem în minoritate, testul toleranței vine când suntem în majoritate.” (Ralph W. Stockman)